

Efekty pracy wykonanej przez ekspertów i generatywną AI.

Eksperyment przy opracowaniu *Issue Paper* dla Polityki Spójności 2021-27

Warszawa, sierpień 2024

Opracowanie powstało w ramach projektu współfinansowanego
z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

Fundusze Europejskie
dla Nowoczesnej Gospodarki

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

 PARP
Grupa PFR

Ekspertyzę (eksperyment i opis wyników) przygotowano w Departamencie Analiz i Strategii (DAS) i Biurze Informatyki (BI) Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości. Opracowanie nie stanowi oficjalnego stanowiska PARP.

Autorzy: Andrzej Jędrzejowski (PARP DAS, BI), Jacek Pokorski (PARP DAS)

Współpraca: Marlena Stępień, Piotr Strzęboszewski (MFIPR, DSR KJE).

Spis treści

Spis treści	2
1. Wprowadzenie.....	3
2. Metoda opracowania dokumentów.....	4
2.1. Wersja opracowana przez ekspertów	4
2.2. Wersja opracowana przy współpracy generatywnej AI	6
3. Ocena opracowanych dokumentów.....	8
3.1. Metoda oceny	8
3.2. Porównanie oceny.....	9
4. Podsumowanie i wnioski.....	11

1. Wprowadzenie

Jak zauważono w analizie *GPTs are GPTs: An Early Look at the Labor Market Impact Potential of Large Language Models*¹, **co piąty pracownik dostrzega potencjalny wpływ modeli językowych LLM (typu Chat GPT) na co najmniej połowę swoich zadań zawodowych**. Oznacza to, że pracownicy ci dostrzegają, że zadania przez nich dotychczas wykonywane (choć nie wszystkie), z powodzeniem wykonywać może model typu GPT. Wśród grup zawodowych najbardziej narażonych na oddziaływanie generatywnej AI (fully exposed; potencjalne pokrycie przez gen AI wszystkich zadań), znajdują się m.in.:

- **Badacze ilościowi**, w tym ankieterzy i osoby wykonujące analizy oraz raporty z badań statystycznych;
- **Analitycy ilościowi**, w tym finansiści, ekonomiści, statystycy i matematycy, menadżerowie danych;
- **Autorzy opracowań kreatywnych**, w tym autorzy raportów badawczych i publikacji
- **Projektanci**, w tym twórcy rozwiązań i usług na podstawie procesów projektowych i badań;
- **Audytyrzy, doradcy, analitycy polityki**;
- **Dziennikarze, sprawozdawcy, osoby odpowiedzialne za PR**, w tym informację i promocję wyników organizacji, programów i polityk publicznych.

W ramach opracowania zwrócono uwagę na silną korelację poziomu oddziaływania generatywnej AI na wykonywaną pracę z „wiedzochońnością” zawodów - **im wyższe wykształcenie wymagane przy wykonywaniu zawodu, tym większa możliwość wykonywania zadań przy współpracy modeli generatywnej AI** (zastąpienia wartości tworzonej przez człowieka, co najmniej tak samo dobrą wartością tworzoną przez generatywną AI). Może to w znaczącym stopniu wpłynąć na rynek pracy w wymienionych grupach zawodowych - m.in. poprzez tworzenie nowych rodzajów pracy lub zmianę popytu na umiejętności i kwalifikacje (np. odejście od zarządzania fizycznym wykonywaniem czynności na rzecz zarządzania automatyzacją czynności).

We wspomnianej analizie nie uwzględniono bezpośrednio ewaluatorów (literalnie nie wymieniono nazwy tego zawodu) i wpływu modeli językowych LLM na ich pracę. Należy jednak zauważyć, że zakres prac w ramach procesu ewaluacji pokrywa się z zakresem prac wymienionych powyżej grup zawodowych. Uwzględniając powyższe, należy założyć, że **ewaluatorzy również są grupą zawodową narażoną na silne oddziaływanie generatywnej AI**.

W celu zweryfikowania tego założenia **PARP przeprowadziła eksperyment, w ramach którego opracowano dwie wersje dokumentu** – „Ewaluacja wobec wyzwań przyszłości. Zielona gospodarka, Cyfryzacja, Spójność społeczna” - opracowania pokonferencyjnego XV Konferencji Ewaluacyjnej w Polsce². **Jedna wersja powstała we współpracy z ekspertami**, na podstawie pracy warsztatowej, w którą zaangażowani zostali uczestnicy konferencji. **Druga wersja została opracowana przez pracownika PARP we współpracy z generatywną AI**

---

¹ Tyna Eloundou, Sam Manning, Pamela Mishkin i Daniel Rock, 2023

² Por. <https://www.ewaluacja.gov.pl/stroiny/xv-miedzynarodowa-konferencja-ewaluacyjna/> (dostęp 30.08.2024)

(model Chat GPT 4.0) – bez wykorzystania materiałów opracowanych przez ekspertów i bez wkładu uczestników warsztatów.

W dalszej części opisana została metoda opracowania obydwu wersji dokumentu oraz ich ocena porównawcza, stanowiąca punkt wyjścia do dyskusji na temat wpływu wykorzystania generatywnej AI w procesach ewaluacji, w tym w pracy jednostek ewaluacyjnych i ewaluatorów.

2. Metoda opracowania dokumentów

2.1. Wersja opracowana przez ekspertów

XV Konferencja Ewaluacyjna pt. „Ewaluacja wobec wyzwań przyszłości. Zielona Gospodarka, Cyfryzacja, Spójność Społeczna” odbyła się 12 grudnia 2023 r. w Łodzi. Organizatorami tego cyklicznego wydarzenia są Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej (urząd ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego) oraz Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości (agencja wykonawcza ministra), a biorą w nim udział przedstawiciele administracji publicznej i samorządowej, środowisk ewaluacyjnych, badawczych i akademickich, a także beneficjenci oraz osoby zainteresowane tematyką ewaluacji i zagadnieniami związanymi z Polityką Spójności. „Organizowane od 2005 roku konferencje ewaluacyjne wspierają proces budowania potencjału ewaluacji polityk publicznych, stanowiąc największe forum podejmujące temat ewaluacji Polityki Spójności w Polsce”³.

Celem ww. edycji konferencji było: „podjęcie dyskusji nt. nowych zjawisk z jakimi mamy obecnie do czynienia w kontekście wyzwań dla polityk publicznych i ich ewaluacji. Zjawiska te związane są zarówno z nowymi źródłami wiedzy i trendami (wykorzystanie nowych technologii, w tym sztucznej inteligencji czy big data), jak i nowymi kierunkami polityk i koniecznością dostosowania realizowanych działań (zmiany klimatu, dynamiczne zmiany gospodarczo-społeczne). Istotne jest także uwzględnienie zmian demograficznych oraz wojny w Ukrainie. W obliczu powyższych kwestii, trafne określenie działań publicznych, które powinny być wdrażane, jak również wypracowanie ram prawidłowej ewaluacji efektów tych działań, stanowi wyzwanie wymagające szerszej dyskusji i wypracowania propozycji rozwiązań”⁴.

W ramach konferencji zorganizowane zostały m.in. 3 równoległe sesje warsztatowe, których tematami były:

1. Zielona transformacja
2. Transformacja cyfrowa
3. Spójność społeczna

W ramach każdej sesji tematycznej, zakontraktowany ekspert dziedzinowy przedstawił prezentację wprowadzającą (0,5 godziny), po której wraz z moderatorami przeprowadził warsztat kreatywny (2 godziny). Dyskusja warsztatowa miała wytypować najważniejsze (w perspektywie najbliższych lat) wyzwania dla Polityki Spójności oraz pomóc sformułować propozycje rozwiązań dla problemowych kwestii (*issues*) przedmiotowego obszaru *policy*, w

---

³ Por. <https://www.ewaluacja.gov.pl/strony/xv-miedzynarodowa-konferencja-ewaluacyjna-o-konferencji/>

⁴ Tamże.

tym rekomendacje dla badań ewaluacyjnych w tym obszarze. W warsztatach wzięli udział uczestnicy konferencji – w trakcie rejestracji na wydarzenie samodzielnie określali warsztat, w którym chcieli wziąć udział (autoselekcja, wg specjalizacji lub zainteresowania). Łącznie w ramach warsztatów udział wzięło ok. 200 osób.

W ramach każdego warsztatu określano:

1. Jakie są główne wyzwania w ramach danego obszaru?
2. Jak może pomóc Polityka Spójności w ramach danego obszaru?
3. Jak prowadzić ewaluację?

Po konferencji, eksperci dziedzinowi podsumowali zebrany w trakcie warsztatów materiał i uzupełnili go własną wiedzą, opracowując tzw. *Issue Paper*. Opracowanie było konsultowane, dopracowywane przez Wykonawcę i współredagowane przez przedstawicieli PARP (4 pracowników) i KJE (2 pracowników)⁵. Prace nad dokumentem zostały ukończone 13 marca 2024, tj. 3 miesiące po XV Konferencji Ewaluacyjnej.

Dokument problemowy, który powstał w wyniku tych prac ma strukturę odzwierciedlającą strukturę warsztatów:

- Dokument składa się z 3 rozdziałów - zgodnie z tematami sesji (Zielona transformacja, Transformacja Cyfrowa, Spójność Społeczna);
- Każdy rozdział składa się z 3 podrozdziałów – odnoszących się do diskutowanych zagadnień (główne wyzwania w ramach danego obszaru; zadania dla Polityki Spójności; wskazówki dla ewaluacji).

Dokument jest dostępny na stronie:

<https://www.parp.gov.pl/images/2024/10807/opracowanie-pokonferencyjne-xv-konferencja-ewaluacyjna.pdf>

Na podstawie umowy zawartej z Wykonawcą, koszt organizacji warsztatów i opracowania dokumentu wyniósł 121 365 zł.⁶ Wartość ta obejmowała:

- Koszt organizacji i przeprowadzenia 3 warsztatów;
- Wynagrodzenie 3 ekspertów dziedzinowych;
- Koszt przygotowania i zredagowania opracowania powarsztatowego (w tym wartość autorskich praw majątkowych);
- Pozostałe koszty organizacyjne (m.in. obsługa umów z ekspertami).

Wartość ta nie obejmowała:

- kosztu pracy uczestników warsztatów – uczestnicy nie otrzymywali wynagrodzenia za udział w warsztacie. Wartość wykonanej przez nich pracy, na potrzeby niniejszego opracowania, oszacowano na kwotę 18,5 tys. zł (2 godziny pracy 200 uczestników za stawkę godzinową równą 1/160 przeciętnego wynagrodzenia w IV kwartale 2023 r.)⁷;
- kosztu pracy pracowników PARP i KJE – prace redakcyjne były realizowane w ramach obowiązków służbowych. Zakładając łączny nakład pracy na ok. 50 godzin, szacunkowa wartość wykonanej przez nich pracy wynosi 2,5 tys. zł (50 godzin pracy

---

⁵ Krajowa Jednostka Ewaluacyjna - Wydział Ewaluacji w ramach Departamentu Strategii Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej

⁶ Por. <https://bazakonkurencyjnosci.funduszeuropejskie.gov.pl/ogloszenia/174165?sekcja=ogloszenie>

⁷ Przeciętne wynagrodzenie brutto w IV kwartale 2023 r. według GUS wyniosło 7540,36 zł. Przeciętne wynagrodzenie podawane jest za miesiąc pełnego etatu. Z kolei pełny etat jest liczony jako 160h pracy. W związku z powyższym, do celów niniejszej analizy przyjęto średnią krajową stawkę godzinową, jako 1/160 średniego miesięcznego wynagrodzenia.

za stawkę godzinową jw.). Pominięto zaangażowanie godzinowe PARP i KJE w prace organizacyjne przy konferencji, w tym definiowanie koncepcji warsztatów, przygotowanie zamówienia publicznego dot. usług Wykonawcy, rejestracji uczestników warsztatów itp.

- Uwzględniając powyższe, łączny, choć zapewne niedoszacowany⁸, koszt powstania dokumentu można by określić na ok. 142 tys. zł.

Należy mieć na uwadze, że przygotowanie niniejszego dokumentu nie było zadaniem celowym organizacji konferencji, a jej rezultatem (wartością dodatkową). Konferencja dostarczała uczestnikom szeregu innych walorów, zachęcających do udziału w wydarzeniu jako takim (XV Konferencja Ewaluacyjna) i przy tym do angażowania się w dyskusje warsztatowe (tj. możliwość dzielenia się wiedzą, networking, wzbogacenie kultury i potencjału ewaluacyjnego). Zatem powyższe wyliczenia należy potraktować jedynie sygnalnie.

2.2. Wersja opracowana przy współpracy generatywnej AI

Druga wersja dokumentu opracowana została w drugim kwartale 2024 r., przy współpracy z generatywną AI. Ma on analogiczną strukturę jak wersja opracowana przez ekspertów i uczestników (patrz rozdz. 2.1), tj.:

- Dokument składa się z 3 rozdziałów: Zielona transformacja, Transformacja Cyfrowa, Spójność Społeczna;
- Każdy rozdział składa się z 3 podrozdziałów: główne wyzwania w ramach danego obszaru; zadania dla Polityki Spójności; wskazówki dla ewaluacji.

Dokument jest dostępny na stronie:

https://www.parp.gov.pl/images/2024/10807/opracowanie_pokonferencyje.pdf

Opracowanie powstało zgodnie z następującymi założeniami:

- **Realizacja samodzielna** – praca wykonana przez jednego pracownika PARP, przy współpracy z modelem Chat GPT 4.0, bez wsparcia ekspertów zewnętrznych;
- **Praca od zera** – praca rozpoczęła się od „białej kartki” – nie wykorzystywała materiałów wypracowanych w trakcie warsztatów oraz opracowania przygotowanego przez ekspertów;
- Opracowanie powstało na bazie **prostych zapytań do Chat GPT (promptów)** – bez wykorzystania zaawansowanych technik tzw. inżynierii promptów (prompty, które zostały wykorzystane do stworzenia dokumentu zostały przedstawione poniżej);
- **Ograniczona ingerencja** w treść generowaną przez AI – ingerencja pracownika PARP objęła drobne prace redakcyjne oraz usunięcie pojedynczych fragmentów tekstu (nie więcej niż 1% wygenerowanej treści);

---

⁸ Do potrzeb niniejszego opracowania pominięto koszty manipulacyjne związane z dotarciem uczestników na konferencję, jednostkowe koszty organizacji konferencji na uczestnika, koszty alternatywne niewykonywania przez uczestnika w tym czasie swojej pracy / działalności statutowej, oraz profil uczestników tj. osób o wysokiej kulturze ewaluacyjnej i liderów w swoich instytucjach, który wskazywać mógłby na wyższe wynagrodzenie godzinowe, niż przeciętne w gospodarce.

- Dokument **gotowy w 8h** – cały zakres prac nad dokumentem (w tym generowanie tekstu i redakcja techniczna) został przeprowadzony w ciągu jednego (znormalizowanego) dnia pracy.

Dokument został opracowany z wykorzystaniem w sumie 24 promptów. Poniżej przedstawiono wykorzystane prompty na przykładzie obszaru „zielona transformacja”⁹:

1. Jak rozumiesz pojęcie zielona transformacja i zielona gospodarka?¹⁰
2. Szukam informacji o wyzwaniach stojących przed polską gospodarką w kontekście zielonej transformacji i zielonej gospodarki. Zaproponuj 3 kategorie wyzwań. W ramach każdej kategorii wymień 10 najważniejszych wyzwań¹¹.
3. Wymień powyżej 10 wyzwań ekonomicznych. Opisz każde z nich w 3 zdaniach.
4. Wymień powyżej 10 wyzwań społecznych. Opisz każde z nich w 3 zdaniach.
5. Wymień powyżej 10 wyzwań technologicznych i infrastrukturalnych. Opisz każde z nich w 3 zdaniach.
6. Wymień powyżej w sumie 30 wyzwań stojących przed polską gospodarką w kontekście zielonej transformacji i zielonej gospodarki (10 wyzwań ekonomicznych; 10 wyzwań społecznych; 10 wyzwań technologicznych i infrastrukturalnych). Zaproponuj proszę 10 sposobów w jaki może pomóc Polityka Spójności Unii Europejskiej. Każdy sposób opisz w 5 zdaniach.
7. Wymień powyżej w sumie 30 wyzwań stojących przed polską gospodarką w kontekście zielonej transformacji i zielonej gospodarki (10 wyzwań ekonomicznych; 10 wyzwań społecznych; 10 wyzwań technologicznych i infrastrukturalnych) oraz 10 sposobów w jaki może pomóc polityka spójności Unii Europejskiej. Zaproponuj proszę 10 porad jak prowadzić ewaluację Polityki Spójności w tym obszarze.
8. Dziękuję za cały stworzony powyżej materiał. Stwórz dla niego wprowadzenie na 15 zdań oraz podsumowanie na 15 zdań.

Łączny koszt powstania dokumentu można oszacować na ok. 500 zł¹². Na kwotę składa się:

- opłata za dostęp do Chat GPT 4.0 na 1 miesiąc dla jednej osoby (20 USD + VAT),
- koszt 8h pracy pracownika (w modelu przyjęto analogiczną stawkę godzinową równą 1/160 przeciętnego wynagrodzenia w czwartym kwartale 2023 r)¹³.

⁹ W pozostałych rozdziałach wykorzystano analogiczne prompty – zmieniano jedynie przedmiot pytania. Np. pierwszy prompt dla rozdziału Transformacja cyfrowa brzmiał: *Jak rozumiesz pojęcie transformacji cyfrowej?*

¹⁰ Prompt miał na celu zweryfikowanie, czy model poprawnie definiuje pojęcie zielonej transformacji

¹¹ Model zwrócił 30 wyzwań pogrupowanych w 3 kategorie: wyzwania ekonomiczne; społeczne; technologiczne i infrastrukturalne. Do wymienionych wyzwań i kategorii odwołano się w kolejnych promptach.

¹² Stanowi to 0,4% szacowanego kosztu powstania dokumentu opracowanego przez ekspertów i uczestników warsztatów.

¹³ Dla zapewnienia porównywalności modeli, przyjęto stawkę z 4 kwartału 2023 r. – taką samą jak w rozdziale 2.1

3. Ocena opracowanych dokumentów

3.1. Metoda oceny

Następnie opracowane dokumenty zostały ocenione przez uczestników XV Konferencji Ewaluacyjnej oraz członków Zespołu Sterującego Ewaluacją Polityki Spójności¹⁴. **Do obydwu grup została wysłana wiadomość zawierająca link do dokumentu, wraz z prośbą o zapoznanie się nim oraz wypełnienie ankiety CAWI oceniającej dokument. Respondenci otrzymywali link tylko do jednej wersji opracowania** – wylosowana połowa badanych otrzymała link do dokumentu opracowanego przez ekspertów, zaś pozostali do dokumentu opracowanego przy współpracy generatywnej AI¹⁵ (link do ankiety CAWI był taki sam dla wszystkich)¹⁶. **Badani nie byli informowani, że ankieta ma na celu ocenę dwóch różnych dokumentów** (przekazanie takiej informacji mogłoby zaburzyć realizację eksperymentu oraz jego wyniki; eksperyment wykorzystywał elementy technik stosowanych w badaniach marketingowych – zob. *blind product test, mystery shopper*). Każdy z badanych otrzymał spersonalizowany link do ankiety – każdą ankietę można było wypełnić tylko jeden raz.

Wiadomość została wysłana w sumie do 169 osób. Ankieta została wypełniona przez 31 respondentów, zgodnie ze strukturą przedstawioną w poniższej tabeli. Response rate wyniósł 18%, co ogranicza możliwość wnioskowania na podstawie otrzymanych wyników, jednak niezależnie od tego uważamy, że omówione w następnym podrozdziale obserwacje są warte uwagi.

Tabela 1 Struktura respondentów

	Wersja opracowana przez ekspertów	Wersja opracowana przy współpracy generatywnej AI	Suma końcowa
Uczestnicy konferencji	8	12	20
Uczestnicy zespołu sterującego	6	5	11
Suma końcowa	14	17	31

Źródło: opracowani własne

W ramach zastosowanego kwestionariusza ankiety każdy rozdział dokumentu był oceniany w ramach pięciu kryteriów. Respondenci byli proszeni o ocenę danego rozdziału w obszarach:

- Trafność identyfikacji kluczowych wyzwań;
- Trafność wskazań kluczowych zadań dla polityki spójności;
- Kompletność materiału;

¹⁴ W skład zespołu wchodzi przedstawiciele Krajowej Jednostki Ewaluacyjnej oraz jednostek ewaluacyjnych ministerstw, agencji rządowych, urzędów marszałkowskich (w tym przedstawiciele Instytucji Zarządzających i wybranych Instytucji Pośredniczących dla Programów na lata 2021-2027, realizowanych w ramach Polityki Spójności w Polsce) oraz partnerów spoza administracji.

¹⁵ Dokument w wersji opracowanej przez ekspertów zawiera informację o autorach. Dokument w wersji opracowanej przy współpracy generatywnej AI nie zawiera informacji o autorach.

¹⁶ Do każdej organizacji, rozumianej jako domena adresu e-mail, wysyłana była tylko jedna wersja opracowania. W przeciwnym razie, osoby z tej samej organizacji, mogły zaobserwować, że dostały dwie różne wersje tego samego opracowania.

- Użyteczność wskazówek dotyczących ewaluacji;
- Jakość zredagowania materiału.

Ocena respondentów dokonywana była na skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało „ocenę bardzo niską”, a 5 „ocenę bardzo wysoką”. Respondenci oceniali tylko te rozdziały, które przeczytali – pytania oceniające dany rozdział były poprzedzone pytaniem filtrującym (Czy przeczytał/a Pan/i rozdział <nazwa rozdziału>?).

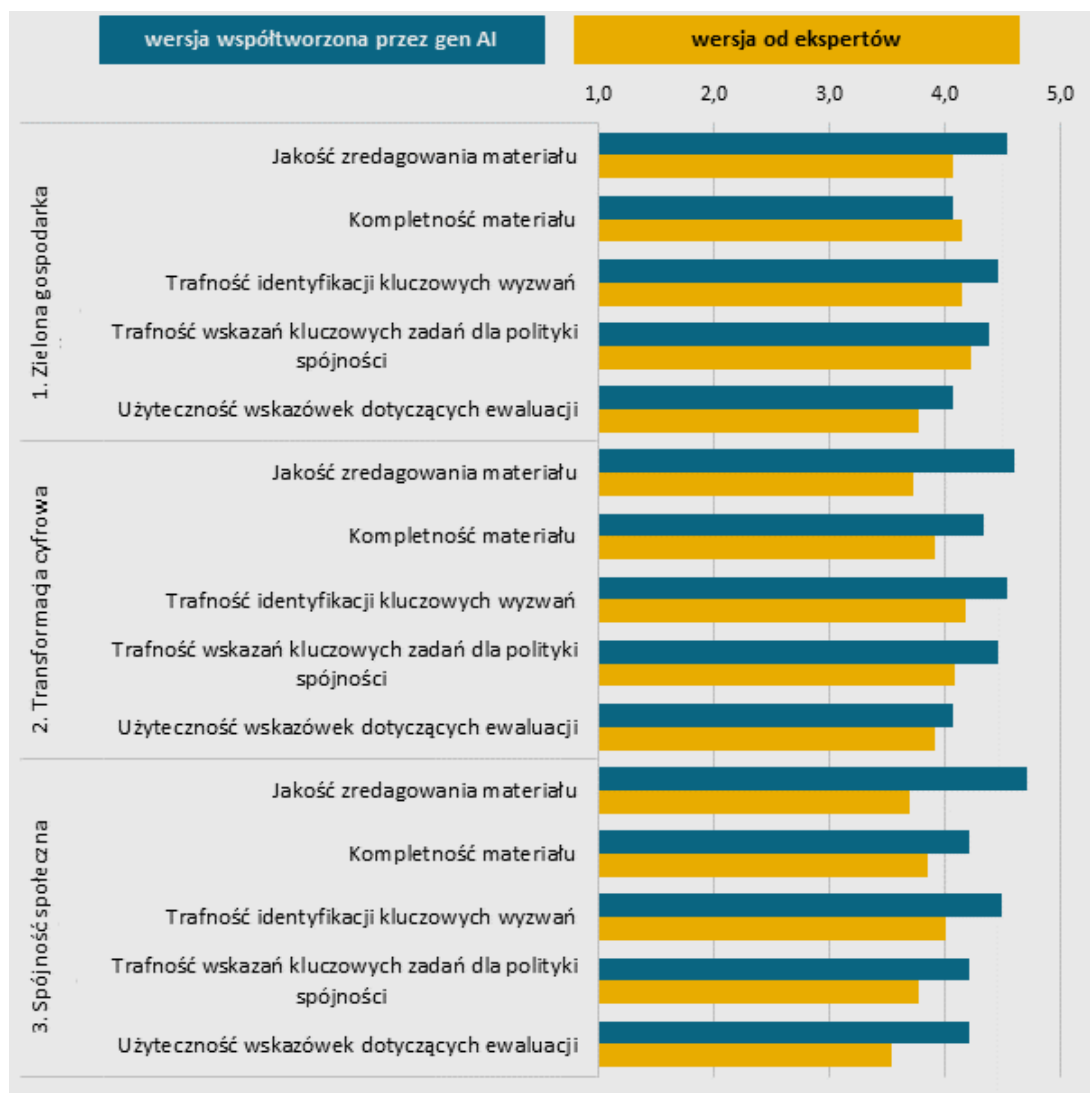
3.2. Porównanie oceny

Zgodnie z opinią respondentów, **wersja dokumentu opracowana we współpracy z generatywną AI była lepsza od wersji opracowanej przez ekspertów**. Różnice są widoczne w ocenach wszystkich rozdziałów, niemal we wszystkich kryteriach (jedynym wyjątkiem jest „kompletność materiału” w przypadku rozdziału 1. Zielona gospodarka). **Lepiej oceniona została nie tylko redakcja materiału – wyżej oceniona została również kompletność materiału, trafność identyfikacji kluczowych wyzwań, trafność wskazań zadań dla polityki spójności oraz użyteczność wskazówek dotyczących ewaluacji.**

Warto zauważyć, że wszystkie trzy rozdziały opracowane we współpracy z generatywną AI zostały ocenione na podobnym poziomie – średnia ocena na podstawie wszystkich pięciu kryteriów wyniosła 4,3 dla rozdziału 1 oraz 4,4 dla rozdziałów 2 i 3. W przypadku wersji opracowanej przez ekspertów, oceny poszczególnych rozdziałów różnią się w większym stopniu – od 4,1 (rozdział 1) do 3,8 (rozdział 3).

Tabela 2 Porównanie ocen dwóch wersji dokumentu „Ewaluacja wobec wyzwań przyszłości. Zielona gospodarka, Cyfryzacja, Spójność społeczna” (opracowanie pokonferencyjne XV Konferencji Ewaluacyjnej)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badania CAWI; n=31

4. Podsumowanie i wnioski

Celem eksperymentu było zweryfikowanie możliwości wykorzystania generatywnej AI w pracy eksperta-ewaluatora i w pracy jednostek ewaluacyjnych oraz animacja dyskusji na ten temat w środowisku branżowym. Na przykładzie przedmiotowego zadania, jakim było opracowanie *Issue Paper dla Polityki Spójności 2021-27* testowano (eksperymentalnie) hipotezę – „**Wykorzystanie generatywnej AI może dostarczać równoważnych efektów, co praca zespołu ekspertów**” - która została zweryfikowana pozytywnie. Niemniej, przeprowadzenie opisanego eksperymentu nie miało na celu wykazać wyższości pracy generatywnej AI nad pracą człowieka. Nie było również naszym celem wykazać niższość technik kreatywnych (w tym warsztatów i paneli eksperckich) nad kreowaniem idei z wykorzystaniem narzędzi generatywnej AI.

Narzędzia generatywnej AI stanowią przełomową zmianę umożliwiającą reorganizację obecnych procesów badawczo-analitycznych i prac eksperckich. Uwzględniając możliwości związane z wykorzystaniem generatywnej AI, warto przemyśleć, które elementy procesu badawczego wymagają wsparcia ze strony zewnętrznych ekspertów i firm badawczych, a które elementy z powodzeniem można realizować z wykorzystaniem zasobów własnych organizacji, w tym przy asyście generatywnej AI. Należy podkreślić, że **wykorzystanie generatywnej sztucznej inteligencji w procesach badawczo-eksperckich jakimi są ewaluacje, nie oznacza podejścia zero-jedynkowego**: albo wykorzystujemy generatywną AI albo wykorzystujemy pracę ekspertów (idee respondentów, usługi firm badawczych, itp.). **Warto każdorazowo zastanowić się, jakie zastosowanie generatywnej AI, przyniesie największą wartość dodaną dla procesu.**

W dyskusji na ten temat panuje raczej konsensus, że w obecnej chwili człowiek jest konieczny w procesie. Przynajmniej w zakresie osoby kontrolującej jakość i weryfikującej materiał przygotowany przez AI.

Przemodelowanie obecnych procesów badawczo-eksperckich może doprowadzić do osiągnięcia nie tylko znaczących oszczędności finansowych, ale również pozwoli efektywniej spożytkować inne zasoby (merytoryczne, czasowe) jednostek (ewaluacyjnych, analitycznych) i instytucji. Wiedza ekspercko-badawcza służąca wypracowaniu i podjęciu decyzji (w polityce rozwoju, w programach) dzięki generatywnej AI i potencjałowi merytorycznemu jednostek, może stać się dostępna „na wyciągnięcie ręki” (*on-demand, Just-in-time*).

Mając to na uwadze zauważyć należy także, że wyniki osiągnane dzięki pracy AI są już na tyle dobre, że musimy rozważyć i wdrożyć nowe standardy badań uwzględniające stosowanie generatywnej AI. Ww. zasady powinny dotyczyć zarówno kwestii merytorycznych jak również organizacyjnych i etycznych związanych z ich stosowaniem.